

نقش ساحات احساسی و ارادی ایمان در پیوند

دو سویه آن با فعل اخلاقی از دیدگاه ملاصدرا

مهدی زمانی^(۱)

چکیده

و اراده، میان معرفت و فعل اخلاقی رابطه‌ی دو سویه برقرار می‌شود؛ از سویی ایمان انجام فعل اخلاقی را تضمین می‌کند و از سوی دیگر، انجام فعل اخلاقی باعث تقویت ایمان می‌شود.

ایمان حقیقتی است که افزون بر شناخت، احساس و اراده انسان را نیز دربرمیگیرد و بهمین دلیل اندیشمندان با تأکید بر یکی از این ساحتها، دیدگاههای متفاوت شناخت‌گروانه، احساس‌گروانه و اراده‌گروانه ارائه نموده‌اند. نحوه پیوند ایمان با عمل نیز از مسائل کهن در باب ایمان است که معرکه‌یی از آراء گوناگون را در پی داشته است. در این نوشتار با روش توصیفی - تحلیلی، برداشت ملاصدرا در این موضوع تبیین و تحلیل می‌گردد. غالباً دیدگاه ملاصدرا در باب ماهیت ایمان را یگانه‌انگاری ایمان و شناخت معرفی می‌کنند اما از دیدگاه وی ایمان معرفتی قلبی است که افزون بر شناخت، احساس و اراده آدمی را نیز دربرمیگیرد. تأکید ملاصدرا بر نقش عشق مؤمنانه در ساحت احساس و نیز اخلاص ایمانی در ساحت اراده، موجب گردیده تا بتوان تبیین قابل قبولی از نحوه پیوند ایمان و عمل در چارچوب اندیشه وی، ارائه نمود. بدینسان، ایمان از طریق گستره خود در ساحت احساس و اراده (عشق و اخلاص)، به عمل اخلاقی منجر می‌شود و متقابلاً از همین دریچه‌ها، از آن تأثیر می‌پذیرد. بنابراین با وساطت ساحت احساس

کلیدواژگان: ماهیت ایمان، فعل اخلاقی، ساحت احساسی، ساحت ارادی، ملاصدرا.

۱. مقدمه

نحوه ارتباط شناخت با عمل، مسئله‌ی است که از دیرباز مورد توجه فیلسوفان و اندیشمندان بوده است. در اندیشه افلاطونی، میان شناخت و فعل اخلاقی رابطه‌ی وثیق وجود دارد، بگونه‌ی که معرفت اخلاقی، فعل اخلاقی را بدنبال دارد و اگر فاعلی از انجام فعل خوب سرباز میزند، دلیل آن فقدان شناخت است. در مقابل، ارسطو چنین پیوندی را میان شناخت و فعل نمی‌پذیرد. از نظر وی عواملی غیر از شناخت (احساس و اراده) در انجام فعل مؤثرند و بنابراین اینگونه نیست که فاعل صرفاً با داشتن معرفت اخلاقی ضرورتاً به انجام فعل اخلاقی دست یازد.

* تاریخ دریافت: ۹۹/۲/۲۰ تاریخ تأیید: ۹۹/۵/۱ نوع مقاله: پژوهشی

(۱). دانشیار دانشگاه پیام نور اصفهان؛ zamani108@gmail.com